

ДИСКУРСОЛОГІЯ. ЛІНГВОЕКСПЕРТОЛОГІЯ

УДК 811.161.2'373

DOI: 10.31651/2226-4388-2022-33-131-144

СЕМАНТИКО-КОНОТАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АПЕЛЯТИВНИХ ЛЕКСИКО-СЛОВОТВІРНИХ ІННОВАЦІЙ У НАЙНОВІТНІШОМУ ПУБЛІЦИСТИЧНО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

*М. І. Степаненко, доктор філологічних наук,
професор кафедри журналістики та мовної комунікації
Національного університету біоресурсів та природокористування України
(Київ, Україна)*

e-mail: myk_ivan@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6727-1265>

Статтю присвячено різновекторній характеристиці лексико-словотвірних інновацій чітко окресленого хронологічного періоду – 2021 рік. Мета дослідження – системний семантико-конотативний, дериваційний, а почасти й синтагматичний аналіз функційно найактивніших у публіцистично-політичному дискурсі апелятивних лексичних новотворів та посталих на їхній базі похідних одиниць. Використано загальнонаукові (аналіз і синтез) та лінгвістичні (описовий, дистрибутивного аналізу й компонентного аналізу) методи.

Вирізнено корпус інноваційних і маркованих новизною лексем [олігархізація / деолігархізація, міністропад, обезмандатчення, «кріт» («кроти») («завербований противником агент»), крадівництво, падівництво, лохівництво, оплесківництво, розстрільництво, «Вагнергейт»], поява яких детермінована дією екстралінгвальних чинників, що відрефлексовують резонансні суспільні події. З'ясовано, зокрема, способи творення, значеннєву та конотативну структуру цих мовних одиниць, їхню здатність вступати в семантичні і синтаксичні зв'язки з іншими компонентами й побутувати у складі синтаксичних, синтаксично напіввільних, лексичних конструкцій, а також перифрастичних зворотів із притаманною їм меліоративністю або – частіше – пейоративністю.

***Ключові слова:** публіцистично-політичний дискурс, інноваційна лексика, апелятивні лексико-словотвірні інновації, семантико-конотативна структура, функційна активність лексем, функційні еквіваленти.*

Актуальність. У мовній системі найдинамічніша лексико-семантична підсистема, репрезентована передовсім лексико-словотвірними інноваціями. Їх найпосплідовніше фіксує публіцистично-політичний дискурс. Дослідники наголошують, що цей функційний різновид мови найоперативніше відгукується «на бурхливий перебіг подій в українському суспільстві», відбиває «зміни в його житті» [4, с. 8]. У ньому відчутно домінують «оригінальні та незвичні зі структурно-семантичного погляду номінації», які демонструють «потужний, практично безмірний потенціал вербальної комунікативної системи» [8, с. 135]. Вони – промовистий вислід словесної свободи, яка, за справедливим твердженням Ж. Колоїз, «знехтувала всіма соціально-етичними заборонами й канонами, сприяла ліквідації мовленнєвих стереотипів минулого і спонукала до креативності та “мовних смаків” у різних сферах людської діяльності» [5, с. 3]. Фіксація, різновекторне інтерпретування загальномовних та оказіональних утворень у будь-яких стилях – перманентно гостра лінгвістична проблема, що потребує ґрунтовного студіювання і значною мірою засвідчує актуальність пропонуваної наукової розвідки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Інноваційну лексику, причини виникнення її, семантичне диференціювання, словотвірну специфіку, конотативний потенціал, текстоконститутивні властивості, кодифікаційну перспективу досліджували С. Алатарцева, А. Байрачна, Н. Блинова, М. Бойчук, В. Герман, Є. Карпіловська,

Л. Кислюк, Н. Клименко, Я. Конопацька, Ж. Колоїз, Я. Кононенко, Д. Мазурик, А. Нелюба, Л. Пена, Л. Підкамінна, Є. Редько, Н. Семен, А. Стишов, Л. Струганець, Л. Томіленко, Ю. Федорова, Г. Шаповалова та ін. Виняткову значущість має праця «Лексико-словотвірні інновації. 2017–2021», яка містить лексеми, що «з'явилися в різних стилях і жанрах української мови протягом 2017–2021 років» [6, с. 3]. Цінність цього словника полягає і в тому, що його автори, А. Нелюба та Є. Радько, «не обмежувалися тематикою, джерелами, сферами спілкування й рівнями національної мови загалом» [там само] і зібрали та кваліфіковано впорядкували унікальний матеріал.

Мета дослідження – системний семантико-конотативний, дериваційний, а за потреби й синтагматичний аналіз функційно найактивніших у публіцистично-політичному дискурсі жорстко регламентованого хронологічного зрізу – 2021 рік – апелятивних лексико-словотвірних інновацій та посталих на їхній базі похідних одиниць.

Методи та методики дослідження. Для досягнення мети використано загальнонаукові методи аналізу та синтезу, що становлять діалектичну єдність протилежностей і вможливають виокремлення маркерів лексико-семантичної інноваційності. З-поміж лінгвістичних методів перевагу віддано описовому – для систематизації, класифікації та інтерпретації структурних, семантичних, конотативних і функційних властивостей лексико-словотвірних інновацій, а також методам дистрибутивного аналізу – для встановлення сполучувального ресурсу аналізованих мовних одиниць та компонентного аналізу – для виявлення притаманних їм семантичних змін, реальних і потенційних значеннєвих трансформацій.

Результати дослідження та їх обговорення. У досліджуваній період спостережено певні відмінності щодо способів вербалізації деяких перманентних політичних процесів, подій і, зрозуміло, впливу на них людського чинника. Не запримічено поширеної в попередні роки тенденції постання на апелятивній і пропріативній основах лексем, які номінують представників нових партій, блоків, об'єднань, фракцій (пор.: [13, с. 18–20]). Відомо, що 2021 року в Україні зареєстровано понад десять політичних партій («Українці», «Центр», «Досвід», «Сила сутності», «Народна ініціатива», «Мова», «Гарант», «Наше місто», «Рідна партія України», «Соборність», «Рішучість дій» та ін.), які не проявили активності в житті держави, не подбали про символіку та свою окремішність, залишилися малопримітними в соціальних мережах. Наслідком цієї інертної діяльності є те, що від більшості партіонімів не утворено назв членів, прихильників, симпатиків політичних сил, не виявлено навіть регулярних для такого політико-номінативного контексту потенційно можливих відантропонімних найменувань на зразок *железняківці* (від *Железняк* Сергій, політична партія «Рішучих дій»), *авраменківці* (від *Авраменко* Лілія, політична партія «Досвід»), *таранівці* (від *Таран* Ольга, політична партія «Народна ініціатива»). Зафіксовано лише субстантиви *голосівець* – «член партії “Голос”, особа, пов'язана із цією політичною силою», що виник на основі регулярної для описуваного номінативного типу моделі, та *голосистка* – «членкиня партії “Голос”, жінка, пов'язана із цією політичною силою», який утворено за допомогою продуктивного суфікса *-к(-а)* від уже вживаного іменника чоловічого роду: *Мінкульт дав 6 мільйонів за мистецькі акції на ВДНГ фірмі «голосівця», яка раніше працювала на Порошенка* [Твіт, 27.10.2021]; *Голосистка* *Галецька скуповує галицьку нерухомість* [Нел, с. 26]. В опосередкованому семантико-функційному зв'язкові з аналізованими партіонімами перебуває лексема відантропонімного походження *притулята* – «однодумці, прихильники політика Сергія Притули»: *Також наші джерела стверджують, що гроші Веревського простимулювали притулят із уламків «Голосу» підтримати закон про олігархів спільно з «Довірою» та монобільшістю* [Ут, 01.10.2021]. Колишній кандидат у народні депутати від партії «Голос» Сергій Притула лише заявляє про нову політичну силу, наголошуючи, що він «є великим противником поєднання свого прізвища з назвою партії»: «ні слова “Притула”, ні біля “Притули” там не буде» [11]. Ще один конкретний репрезентант корпусу досліджуваних новацій – відпропріативний іменник *навлюківці*. Він уходить до

словотвірного типу із суфіксом *-овець / -івець* і називає особу за належністю до політичного угруповання в президентській фракції, яким керує відомий буковинський бізнесмен, *тіньовий куратор фракції «Слуга народу» в парламенті* [Вук, 18.02.2021] Ілля Павлюк: *Він [один із депутатів партії «Слуга народу»] також додає, що «павлюківці» рівномірно розпорошені між усіма 15 групами і комітетами* [Вук, 18.02.2021]. Важливо зацентувати, що високочастотне функціонування в суспільно-політичному дискурсі лексичних одиниць відонімного (назва партії, ім'я чи прізвище) походження з ідентифікувальною семою 'член політичної партії' – важливий критерій неупередженої, об'єктивної оцінки місця та ролі політичної сили в країні й за її межами.

Епізодична активність характерна для таких пов'язаних із політичним життям держави й окремих її інституцій слів, як *президентіада, прем'єріада, коаліціада*. У 2021 році цієї тенденції не виявлено, позаяк в Україні не обирали Президента, не велися політичні торги щодо призначення нового прем'єр-міністра, не об'єднувалися партії і депутатські фракції в парламенті для досягнення якоїсь спільної і неодмінно гучної мети. У досліджуваному матеріалі синтаксичні конструкції з вирізненими граматично панівними компонентами трапляються спорадично, до того ж зміст контекстів, у творенні яких вони беруть участь, пов'язаний здебільшого не з Україною, а з іншими державами: *В очікуванні нової прем'єриади: чи витримає дружба Зеленського і Ахметова відставку Шмигала* [А, 20.04.2021]; *Після парламентських виборів у Німеччині розпочалася традиційна «коаліціада»* [ВЗ, 29.09.2021].

У фазі виняткової загостреності опинилося відкликання Дмитра Разумкова з найвищої державної посади законодавчої влади та переформування складу Кабінету Міністрів – заміна вищих урядових осіб органів виконавчої влади, наслідком чого стало посилення частоти вживання в публіцистично-політичному тексті та в інших дискурсивних сферах лексем *спікеріада* («відсторонення, а потім звільнення Голови Верховної Ради Дмитра Разумкова, обрання на посаду Голови Верховної Ради Руслана Стефанчука»), *міністріада, міністрозаміщення, міністропад* («звільнення Юрія Петрашка з посади міністра розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, Владислава Крикля – з посади міністра інфраструктури, Олега Любченка – з посади міністра економіки, Олега Уруського – з посади міністра стратегічних галузей промисловості, Олексія Резнікова – з посади міністра реінтеграцій тимчасово окупованих територій, Андрія Тарана – з посади міністра оборони, Романа Абрамовського – з посади міністра екології»): *Спікеріада: Дмитра Разумкова «пішли», але він обіцяв повернутися* [DW, 07.10.2021]; *Міністріада набула ще не баченого дотепер розмаху* [КІ, 04.11.2021]; *Продайте нам трохи електроенергії ... а також про «міністрозаміщення» і до чого тут взагалі байки Крилова?* [FB, 08.11.2021]; *Міністропад триває: у відставку подав Олег Уруський* [ГК, 01.11.2021]; *Про кадрові зміни в українському уряді, які за інтенсивністю ... найбільше схожі на міністропад* [СД, 08.10.2021]. Субстантив *міністропад* витіснив значеннєво споріднену використовувану раніше лексему *міністріада* й синхронно утворену з ним лексему *міністрозаміщення* через ту причину, що він виразно актуалізує одночасно із семою 'заміна керівників міністерств' іншу релевантну для аналізованої ситуації пейоративну сему – 'негативні процеси в кадровому забезпеченні міністерств'. Цей іменник є органічним конститuentом лексико-словотвірної парадигми, компоненти якої містять у своєму складі утворену від дієслівної основи морфему *пад-* і відображають суспільно-політичні, кадрові, фінансово-економічні, правові, епідемічні та інші зміни в нашій державі останніх десяти літ (*грузинопад, банкопад, доларопад, прокуроропад, маскопад*).

У 2021 році сталися два *міністропади* – у травні (звільнено / призначено двох міністрів) та листопаді (звільнено / призначено п'ятьох міністрів). Суспільного розголосу набуло осіннє *перетасування в уряді* [УНІАН, 07.11.2021], поіменоване ще й *черговим міністропадом, новим міністропадом, великим міністропадом, масовим міністропадом, справжнім міністропадом, масштабним міністропадом, фатальним міністропадом,*

осіннім міністропадом, листопадним міністропадом. Атрибутивні поширювачі вияскавлених іменниково-прикметникових конструкцій виконують важливу характеризувальну функцію відповідно до їхнього семантико-конотативного потенціалу: указують на спадковість, послідовність процесу владних пертурбацій, специфіку інтенсивності й час реалізації їх: *Український політикум на порозі чергового міністропаду* [Yt, 03.11.2021]; *На «Інтері» 3 листопада ці події [зміни в уряді Шмигалья] назвали «великим міністропадом»* [ДМ, 19.11.2021]; *В Україні помітний справжній «міністропад»* [КІ, 03.11.2021];]; *Масштабний «міністропад»: Рада звільнила відразу п'ятьох чиновників* [ЦН, 03.11.2021]; *[Карта зіграла!] Останній раз – Зеленський пішов ва-банк, фатальний «міністропад»: до кінця каденції* [Yt, 03.11.2021]; *Втім, на цьому листопадний «міністропад» не завершився...* [З, 03.11.2021]; *Осінній міністропад: то ж під ким міністерське крісло хитається насправді* [Под, 19.09.2021].

Зміни в Кабінеті Міністрів, які ініціював і проводив разом зі своєю командою Президент Володимир Зеленський, не знайшли належної підтримки з боку різних суспільних верств, вони викликали лише чергове занепокоєння. Це узагальнено демонструють утворені на основі широковживаного аксіоматичного твердження *від перестановки доданків сума не міняється* емоційно конотовані висловлення *від перестановки крісел уряд Шмигалья лишається* [ТСН, 07.11.2021], *від перестановки міністрів нічого не зміниться* [Yt, 02.11.2021]. Псевдоаргументність процедури ротації репрезентують описові звороти, представлені опозицією, у якій роль змістової домінанти виконує прикметник *невідомий*: *звільнення за невідомі гріхи* [УНІАН, 07.11.2021] / *призначення за невідомі досягнення* [УНІАН, 07.11.2021]. Аксіологійний спектр регулярних для публіцистично-політичного дискурсу перифраз, що різнобічно характеризують травневі й листопадні зміни в уряді Дениса Шмигалья, досить розлогий – від нейтральної або відносно нейтральної конотації до яскраво експлікованої пейоративності, пор.: *осінній відбір* [УМ, 09.11.2021], *осінні відставки* [СД, 05.09.2021], *кадрові ротації в Кабміні* [УП, 26.10.2021], *просте пересування крісел* [УНІАН, 07.11.2021], *перетасування в уряді* [УНІАН, 07.11.2021], *нова рокіровка на урядовій шахівниці* [Подр, 19.09.2021] і *дивні ротації в Кабміні* [УПБ, 03.11.2021], *чергова епопея з кадровими ротаціями* [НЛ, 04.11.2021], *відставки в «добровільно-примусовому форматі»* [Под, 19.09.2021], *круговорот міністрів* [РС, 05.11.2021], *кадровий глухий кут* [Ф, 29.10.2021], *черговий кадровий буревій* [УМ, 09.11.2021]. Окремий тип становлять негативно марковані вторинні номінування з антропонімом *Зеленський* та апелятивом *Президент*: *кадрова карусель Зеленського* [DW, 04.11.2021], *піар-крок Зеленського* [УМ, 09.11.2021], *турборотації Зеленського* [5к, 08.11.2021], *чергова судомна спроба Президента* [УМ, 09.11.2021].

За керівниками міністерств, яким довелося недовго працювати в уряді, закріпилася описова структура *міністри-одноденки* [А, 29.10.2021], а за тими, кого чекає звільнення, – добре відомі конструкції *кандидат на виліт* [УП, 01.11.2021], *людина на виліт* [ASPI, 07.05.2021]. За перифрастичним критерієм міністрів доби правління Володимира Зеленського поділено на дві категорії: *міністр із Кабінету Міністрів Дениса Шмигалья* [ФК, 09.11.2021] і *міністр із команди Зеленського* [ФК, 09.11.2021]. Політичний експерт Кость Бондаренко чітко окреслив статус цих нинішніх високопосадовців через авторський описовий зворот *мовчазний виконавець побажань Банкової, на якому лежить колосальна відповідальність за нульових переважень* [А, 29.10.2021]. Логічним завершенням сюжету про регулярні, однак, на жаль, далекі від позитивного результату кадрові зміни в уряді можна вважати появу слова *земіністр* (*ЗЕміністр*, *Зе-міністр*, *Зе!Міністр*) («міністр, який відповідає вимогам до цієї посади Президента Володимира Зеленського та його команди», «міністр доби правління Володимира Зеленського»): *Зетерористи, земіністри і кисень для хворих* [Yt, 06.11.2021].

Недругорядним фактом для аналізованої політичної ситуації є відчутне посилення частоти вживання вже використовованого впродовж кількох літ слова *недоміністр*

(НЕДОміністр, недоМіністр) із закріпленою за ним семантикою «особа, яка не відповідає професійним якостям керівника міністерства» й новосформованим значеннєвим сегментом «особа, яка не відповідає професійним якостям керівника міністерства + виконувач обов'язків міністра, що так і не обійняв цю посаду»), пор.: *Ляшко – недоміністр, який валив разом з Уляною Супрун міністерство і став міністром* [Ут, 29.12.2021]; *Зараз недоміністр освіти Лілія Гриневич розказує, що все потрібно робити для нацменшин, але в нас юридично немає нацменшин* [ПК, 29.01.2019] і *Пізніше нардепи знову не підтримали призначення Юрія Вітренка на посаду міністра енергетики, тобто він так і залишився «недоміністром»* [УНН, 28.04.2021]; *США подарували Україні ще й Уляну Супрун – у ролі недоміністра охорони здоров'я з її талантами радити, як чистити зуби і не захолювати гени* [G, 29.01.2019]. Наличку «недоміністра» почеплено, крім названих, іншим урядовцям різних часів – Айварасу Абромавичусові (Міністерство економічного розвитку і торгівлі), Остапові Семераку (Міністерство екології та природних ресурсів), Андрієві Реві (Міністерство соціальної політики), Владиславові Криклью (Міністерство інфраструктури), Максимові Степанову (Міністерство охорони здоров'я), Олександрові Ткаченку (Міністерство культури та інформаційної політики), Романові Лещенку, Ользі Трофімцевій (Міністерство аграрної політики та продовольства), Сергієві Шкарлету (Міністерство освіти та науки). До розряду функційно активних утворень із формантом недо-, які репрезентують словотвірну модель з інваріантним значенням «недостатній рівень готовності» [14, с. 51], уналежнено лексеми *недогарант* (недоГАРАНТ, НЕДОгарант), *недопрем'єр* (НЕДОпрем'єр, недоПРЕМ'ЄР), *недоміністерство* (НЕДОміністерство, недоМІНістерство, НЕДОМІНістерство, недоМІНІСТЕРСТВО): *Такий у нас героїчний недогарант* [G, 20.08.2021]; *Надія тільки на те, що зе-влада, вся ця команда недоміністрів та недопрем'єрів навчить українців обирати владу здоровим глуздом* [Нел, 22.10.2021]; *«Виявляється, недоміністерство освіти України з недоміністром Шкарлет, який взагалі займався плагіатом, має право не визнати мій диплом одного з кращих вузів світу!»* [ПН, 29.07.2021]. Проаналізовані лексико-словотвірні новації з формантом недо- негативно конотовані, у їхньому значеннєвому обсязі сфокусовані «зневажливі характеристики» [14, с. 52] на високопосадовців – окремих осіб чи колективних суб'єктів.

Поряд із такими проаналізованими вище конкретними репрезентантами політичного лексикону, як *президентіада*, *прем'єріада*, *коаліціада*, *спікеріада*, *міністропад*, *міністріада*, зафіксовано okazіональне слово *обезмандатчення* («позбавлення депутатського мандата екsgолови Верховної Ради Дмитра Разумкова»), семантично мотивоване основою *мандат* [«документ, що стверджує повноваження особи (народного обранця)»]: *Обезмандатчення відкладено?* (підзаголовок статті «Замах на турборежим: чим загрожує “слугам” “Розумна політика” Разумкова» Тетяни Пархомчук) [УМ, 29.10.2021]. Ця негативно конотована лексема дисонує із сучасною літературною нормою, зокрема словотвірною, передусім тому, що складні префікси *зне-* і *зnez-* витіснили на периферію мовного вжитку синоніміїний їм за функційною роллю складний префікс *обез-*.

До розряду винятково продуктивної лексики 2021 року, що пов'язана з політикою, належить субстантив *деолігархізація*. У цьому переконує навіть не системне, а принагідне обстеження українського публіцистично-політичного дискурсу на предмет установалення найуживаніших слів у досліджуваній період. Журналісти Севгіль Мусаєва, Роман Романюк, Роман Кравець, Євген Будерацький, Соня Лукашова, Ольга Кириленко, Михайло Кригель, Микола Топалов, Микола Максимчук, аналізуючи спрямовану проти українських олігархів війну Володимира Зеленського, дійшли такого висновку: якби довелося обирати лексичну одиницю, що найчастіше трапляється в українському політичному словникові року, який збіг, то його позицію безперечно міг би зайняти іменник *деолігархізація* [9]. Функційним еквівалентом його є менш уживаний субстантив *антиолігархізація*, пор.: *Президент Володимир Зеленський, коментуючи деолігархізацію, пообіцяв «рівні, прозорі і єдині правила для всієї України», а також покритикував попередників за те, що «щороку росла тільки*

кількість борців з олігархами і кількість самих олігархів» [ЕП, 15.06.2021] і *Справжня антиолігархізація – зміна економічних пропорцій та механізми збільшення економіки та доходів усього населення...* [УПБ, 24.09.2021].

На ступінь продуктивності аналізованого слова вплинуло бурхливе, сповнене дискусій обговорення, непросте ухвалення і навіть розпочата легітимізація Закону «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)». Цей нормативно-правовий акт визнано *законом року* [НЛ, 31.12.2021], за ним закріплено перспективу *основного тренда в наступному році* [НЛ, 31.12.2021], коли він почне діяти – із 7 травня 2022 року.

Семантика слова *деолігархізація* складна, що засвідчують подані приклади: *На рівні теоретичного осмислення «деолігархізація» полягає в тому, щоб зменшити вплив економічної влади на владу політичну, який здійснюється з метою подальшого використання політичної влади задля задоволення інтересів винятково або переважно тих суб'єктів, у чийх руках зосереджена ця економічна влада* [СД, 28.05.2021]; *ЗМІ в період деолігархізації: які зміни чекають на медіа* [СД, 02.10.2021]; *Деолігархізація має полягати у зменшенні впливу грошей на владу* [СД, 28.05.2021]. В узагальненому вигляді її можна представити так: «процес обмеження надмірного впливу осіб, які мають значну економічну, політичну, правоохоронну, медійну та ін. вагу в українському суспільстві, на владу, на ухвалення нею тих або тих рішень». До речі, план змісту, закріплений за розгляданою лексемою, належно заманіфестує багатокомпонентне (сімнадцять повнозначних слів) найменування документоніма.

Регулярним для іменника *деолігархізація* є побутування у складі неофіційної назви аналізованого Закону, репрезентованої стилістично нейтральним словосполученням *закон про деолігархізацію*, функційними еквівалентами якого є конструкції *закон про олігархів*, *антиолігархізаційний закон*, *антиолігархічний закон*: *Стефанчук підписав закон про деолігархізацію* [ЕП, 23.09.2021]; *Закон про олігархів став каменем спотикання у стосунках Володимира Зеленського і вже колишнього спікера парламенту Дмитра Разумкова* [ЕП, 23.09.2021]; ... *При голосуванні за так званий антиолігархізаційний проект закону ... в ОП пообіцяли нардепам «пакет стимулювання» в розмірі 4 мільярдів бюджетних гривень на округи* [НЛ, 24.09.2021]; *Зеленський підписав антиолігархічний закон* [ФК, 08.11.2021]. У досліджуваному дискурсі поряд з описуваними вживаються негативно марковані синтаксичні структури, найпродуктивніший тип серед яких утворюють ті, що мають у своєму складі пропріатив *Зеленський* або його субститут *Зе* з усім набором його графічних та орфографічних реалізацій (написання з малої або великої літер, окремо, зі знаком оклику, дефісне передавання, уживання лапок: *Зе, ЗЕ, Зє, ЗЄ, Зе!, Зе!!!, ЗЕ!, ЗЕ!!!, Зє!, Зє!!!, ЗЄ!, ЗЄ!!!, «Зе», «ЗЕ», «Зє», «ЗЄ»*). Ідеться про такі конструкції, як *деолігархізація Зеленського*, *деолігархізація від Зеленського*, *Зе-деолігархізація*, *ЗЕ-деолігархізація*, *ЗеДеолігархізація*, *деолігархізація від ЗЕ*, *зеолігархічний [закон]* та ін.: *«Деолігархізація» від Зеленського: Коломойський отримає від «Нафтогазу» палива на понад 100 млрд грн – Гончаренко* [5к, 07.11.2021]; *Деолігархізація від Зеленського – це додатковий важіль у боротьбі з опонентами* [ЄС, 01.07.2021]; *«Деолігархізація» Зеленського – прикриття і пустушка* [Yt, 21.10.2021]; *Справжня Зе-деолігархізація: Коломойський за два роки абсолютної влади в Україні свого протезе подвоїв свої статки* [ПрУ, 13.11.2021]; *А буквально завтра в Раді будуть голосувати закон, на який у влади практично не вистачає голосів, зокрема горезвісний антиолігархічний, він же зеолігархічний* [Yt, 22.09.2021]. Зміст цих одиниць, співвідносних з іменниково-іменниковими словосполученнями або складними словами як їхніми трансформованими відповідниками, не корелює з президентською мотивацією прийняття *закону про деолігархізацію*, із накресленою гарантом Конституції перспективою олігархів, зокрема тією, що в них «є два шляхи – стати чесним бізнесменом або грати за старими правилами й розпочати “чорну сторінку своєї історії”» [2]. З-поміж найактуальніших проблем, сфокусованих у значеннєвому обсязі аналізованих синтаксичних

утворень, – критерії встановлення / позбавлення статусу олігарха, ручний режим формування реєстру олігархів.

Народний депутат Олексій Гончаренко пропонує називати курс Президента, спрямований нібито на боротьбу з олігархами, не *ЗеДеолігархізацією*, а *ЗеОлігархізацією*, удаючись до таких аргументів та контраргументів: «У парламенті сформована нова “ширка”. “Слуга Народу”, фракція Коломойського «За Майбутнє», фракція «Довіра», яку пов’язують з агроолігархами, вже давно голосують в унісон. Але сьогодні сталася знакова подія. «ЗаМайбутнє» і «Довіра» сердешна підтримали прискорене винесення в зал законопроєкту про т. зв. деолігархізацію, або, як його вже називають у кулуарах самі слуги, – *ЗеОлігархізацію*. Тобто олігарх Коломойський “ЗА” *ЗеОлігархізацію*. Олігархи аграрні також “ЗА”. Коломойський нічого не робить без власного інтересу. В перший рік президентства Зеленського йому віддали на розграбунок Центренерго. Це була така подяка за “організацію” виборів... Влада Зеленського слабшає, і вона прагне контролю за медіа. І Коломойський, який є найближчим олігархом, не проти допомогти Зеленському. Скоро ми побачимо, чим розрахуються перед Коломойським за широку коаліцію зі Слугами. Це буде ще один Центренерго чи щось більш ласе. І найголовніше. Тепер очевидно: *ЗеОлігархізація* – процес, який у парламенті штовхають олігархічні фракції» [1]. Слово *ЗеОлігархізація* з подання члена політичної партії «Європейська солідарність» Олексія Гончаренка ввійшло до Вікіпедії як термін зі значенням «курс Президента України Володимира Зеленського, спрямований на деолігархізацію – зменшення впливу великого бізнесу на політику й економіку» [3]. Гасло, про яке йдеться, недостатньо категоризоване, отже, воно потребує суттєвого доопрацювання. Процес майбутнього дефінування демонструватиме позитивні та негативні моменти на шляху здійснення в Україні викорінення олігархізації, впливу на суспільство олігархів аж до втрати Законом «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов’язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)» сили через 10 років із дня набуття ним чинності – 7 травня 2022 року. До речі, зміст, успішні й сумнівні перспективи реалізації цього документа різнобічно характеризують численні описові звороти. За перифрастичною версією, у візії влади, високопосадовців та їхніх прибічників аналізований Закон – *День перемоги над олігархами* [УП, 18.11.2021], *перший крок, щоб покласти олігархам край* [УП, 10.11.2021], тоді як для іншої категорії людей, зокрема тих, хто об’єктивно оцінює багатолітню не завжди послідовну й прогнозовану українську законодавчу практику, він – просто *Зе-закон про олігархів* [Yt, 27.09.2021], *піар-кампанія Президента* [УПБ, 06.06.2021], *фікція, яка не працюватиме* [УП, 10.11.2021], *абсолютний тишак* [5к, 22.09.2021], *законопроєкт на користь олігархів* [5к, 23.09.2021], *інструмент політичного торгу й тиску на всіх олігархів одразу* [УП, 18.11.2021], *авторитарна держава з необмеженою владою* [Ч, 14.09.2021], *декларативний піарний закон «проти олігархів»* [Е, 23.09.2021], *фундамент для інформаційного рейдерства та монополізації медіапростору* [Б, 04.10.2021], а ще – *ледь не головна перепона «цивілізованого діалогу» між сторонами* [УП, 11.11.2021], *печатка на неоголошенні війни* [УП, 20.12.2021], *спускова пружина, яка може дати початок широкомасштабній війні між Банковою та Ахметовим* [УП, 18.11.2021]. Багатьох об’єднує думка, що цей нормативно-правовий акт – *багатостраждальний закон про осіб із надмірною політичною та економічною вагою* [УП, 18.11.2021], *резонансний законопроєкт про олігархів* [УП, 18.11.2021].

Регулярно вживана в соціальній сфері лексична одиниця *деолігархізація* постала на базі іменника *олігархізація* («політичне, економічне, правоохоронне, медійне та ін. панування в українському суспільстві невеликої групи людей»), вона входить до словотвірного відіменного типу з формантом *-(із)-ація*, структурно пов’язана з потенційним вербативом, тобто цей дериват «із погляду реальної деривації» не спирається «на відповідні власне дієслівні основи» й може «ставати основою для творення дієслів» [14, с. 70]. Іменник *олігархізація*, як і субстантиви *олігарх*, *олігархат*, почав активно

функціювати в часи президентства Леоніда Кучми, якого цілком заслужено вважають хрещеним батьком української корупції [ПСУМ, с. 185], архітектором української корупції [ППП, с. 236], батьком олігархії, політичної мафії й корупції в Україні [ДУПЛ, с. 236], хрещеним батьком українського олігархату [ДУПЛ, с. 237], а винятково активізувався за перебування при найвищій владі Володимира Зеленського, що гучно заявив про боротьбу з цим поширеним у нашій державі явищем: ... **Олігархізація** спотворює структуру економіки, пригнічує ініціативу і залишає лише невеликі гетто для розвитку середнього класу (насамперед малого і середнього бізнесу, який в інших країнах створює до 60 % ВВП, а головне – забезпечує нові робочі місця та ідеї для економічного зростання) [Т, 11.07.2011]; «В українській поліції ми стикаємося з класичною корупцією, пов'язаною з **олігархізацією** суспільства» – чеський фахівець [РС, 27.11.2017]; В енергетичній галузі маємо шалені проблеми з монополізмом та **олігархізацією** [УПБ, 05.02.2021]. Семантико-словотвірний зв'язок із досліджуваним словом мають такі лексеми, як **деолігархізатор** («той, хто здійснює деолігархізацію або причетний до цього процесу»), **деолігархізаторський**, **деолігархізаційний** («який пов'язаний із деолігархізацією»), **деолігархізувати** («позбавити статусу олігарха, економічного, політичного, правового, медійного та ін. впливу на суспільство»): **Українські деолігархізатори** дуже швидко перетворюються на нових олігархів [ГК, 11.07.2011]; **Не крутять задом, чергові ... деолігархізатори** [УП, 19.08.2021]; **Деолігархізаторський** ранок у Раді почався з того, що головуєчий на засіданні замість Дмитра Разумкова віцепікер Руслан Стефанчук... оголосив перерву і пішов консультуватися з главами фракцій [А, 23.09.2011]; [Але якщо бодай кілька з цих питань пролунають на комітеті, можливо, в цьому напрямку будуть хоч якісь зрушення. Не в голові керівництва АМКУ, тут ми оцінюємо все тверезо та навіть не сподіваємось.] А в голові виборців, які, голосуючи, згадають, що саме обрана ними людина формуватиме склад головного **деолігархізаційного** органу країни [НГ, 06.10.2021]. Дискусії навколо української законодавчої моделі деолігархізації і програми покрокового втілення її в життя тривають, що розширює мовний – семантичний, перифрастичний, синтагматичний, словотвірний, стилістичний та ін. – образ цього явища.

На окрему увагу заслуговує інновація-апелятив «**кріт**» («**кроти**»), що опинилася в 2020–2021 роках з-поміж високочастотних лексем: **Інформацію про затримання «вагнерівців», яке було заплановане в Україні на 25 липня, на моє глибоке переконання, «злили» Путіну і ФСБ «кроти» Зеленський та Єрмак (детально про це йдеться в попередній публікації)** [УМ, 04.09.2020]; **У нас є люди, які працюють не на Україну, а на інші держави, є кроти, які роблять все для того, щоб подібні операції не увінчалися успіхом** [ГК, 13.12.2021]. Григорій Омельченко в одній зі своїх гостросюжетних публікацій **«Зе! “кроти” Москви на Банковій?»** удокладнено коментує семантичну специфіку аналізованого слова: «...“кротом” називають “агента”, глибоко інкорпорованого (введеного) в структуру противника, який ... поставляє особливо важливу, таємну інформацію. Головна відмінність від розвідника в його традиційному значенні полягає в тому, що “кріт” вербується ще до того, як отримує доступ до закритої інформації, інколи навіть до того, як починає працювати в цій сфері, яка цікавить вербувальну сторону (яка засилає “крота”). Часто “кротів” вербують “на виріст”, з прицілом, що рано чи пізно “кріт” досягне високої посади в організації ворожої сторони і стане поставляти корисну інформацію» [7]. Для іменника «**кріт**», переносність значення якого засвідчує постійне вживання його в лапках, регулярними є або семантико-синтаксичні зв'язки з граматично залежним прикметником відонімного походження **російський**, що виконує роль одного з експліцитних маркерів значення «вербувальна сторона, яка засилає “крота”», або програмування підрядної присубстантивно-атрибутивної частини на зразок **який (що) працює на Росію**, або входження на правах опорного слова до складу прикладкової структури із залежним компонентом-ім'ям конкретної людини, яку легко ідентифікують: **Скільки ще російських «кротів» у «зеленій**

владі»? [Yt, 16.12.2021]; «Ми підозрюємо, що **російський «кріт»** в оточенні президента злив не лише справу «вагнерівців», але й багато іншої секретної інформації...» – говорить активіст, учасник акції Олександр Махиня [ГК, 29.07.2021]; Перша причина – у нас є «кріт», який працює на Росію [G, 19.11.2021]; Цим «кротом Андреем» і цими шкідниками ми хотіли показати і сказати Зеленському, що в його оточенні є кроти, є пацюки [5к, 29.07.2021]. Субстантивно-ад'єктивне словосполучення **російський «кріт»** перебуває у відношенні ізофункційності з іменниково-іменниковими конструкціями «кріт» Росії, «кріт» Москви, «кріт» Кремля: Детально про це ви можете прочитати у моїх розслідуваннях, опублікованих у газеті «Україна молода» (2 і 4 вересня 2020 року) «ЗЕ! “Кріт” на Банковій: Хто “злив” інформацію про операцію із затримання “вагнерівців”» і «Служу Росії? Як спецслужби США виявили ЗЕ! “кротів” Москви на Банковій» та на сайтах Аргумент і Цензор.НЕТ під назвою «ЗЕ! “кроти” Москви на Банковій»... [ЦН, 16.12.2021]. Від слова «кріт» суфіксальним способом утворилася, успадкувавши відтінок негативної конотації, субстантивна лексема **кротівня** («місце, де працюють, збираються “кроти”»): На Банковій **кротівня**, а Зеленським керують секретарки! (Геращенко) [Yt, 14.12.2021].

Фактичний матеріал дає підстави твердити, що корпус лексико-семантичних інновацій поповнили віддієслівні назви, які входять до непродуктивного словотвірного типу з суфіксом *-ництв-о* й «поєднують загальне значення опредметненої дії ... з іншими: об'єкта і місця дії ... суб'єкта дії з відтінком збірності» [12, с. 73]. Ідеться про іменники *крадівництво, падівництво, лохівництво, оплесківництво, розстрільництво*, які корелюють за різними лексико-семантичними, стилістичними та іншими критеріями із загальноновживаними лексичними одиницями. Стосовно останніх, то це передусім девербатив *будівництво* як компонент лексичного словосполучення *Велике будівництво*, що є найменуванням ініційованої чинним Президентом державної програми, яку спрямовано на масштабну розбудову якісної транспортної, освітньої, соціальної, спортивної інфраструктури: «**Велике будівництво**»: витрачено вже понад \$10 млрд, – Шмигаль [Fin, 24.12.2021]. До перифраз, що характеризують чинного гаранта Конституції, додана ще одна – *Президент доріг* [DW, 23.06.2021].

Слугонародівці, оточення й прихильники Володимира Зеленського позитивно оцінюють результати впровадження програми, що стартувала наприкінці 2019 року, наголошують на значних досягненнях, яких чомусь не помічають пересічні громадяни. Їхні думки озвучують критики, опоненти – представники інших політичних сил, аналітики, журналісти, економісти. Ці аксіологічні розбіжності знайшли своє відображення в мові. Один із яскраво виражених вербалізаційних засобів – апелювання не до виразно заманіфестованого денотата, а до набору його диференційних ознак та конотацій, носіями яких є загальноновживаний субстантив *руйнівництво* та вже згадувані оказіоналізми *крадівництво, падівництво, лохівництво, оплесківництво*, пор.: *будівництво* («створення, організація чого-небудь») → *руйнівництво* («доведення до занепаду чого-небудь»), *крадівництво* («привласнення чужого», «удавання до злодійства»), *падівництво* («різке втрачання чогось значного, істотного»), *лохівництво* («обманювання себе й інших»), *оплесківництво* («незаслужене схвалення або вітання чого-небудь»). Вирізнені лексичні одиниці вступають у семантико-синтаксичні зв'язки з прикметником *великий* («який має важливе значення»), утворюючи пейоративно забарвлені конструкції – своєрідні контрастивні субститути словосполучення *Велике будівництво*: Два роки реалізації програми «**Велике будівництво**» значно змінили дорожній ринок України [ІФ, 21.05.2021] → «**Велике руйнівництво**» вагонів [ЕП, 19.11.2021]; «**Велике крадівництво**»: піар на чужих проектах, корупція та захоплення грошей в «асфальт» [Yt, 05.08.2021]; **Велике Падівництво** в дії. [Мости відеозверненням не ремонтують] [Твит, 03.05.2021]; Шукаємо лоха, який би вложив мільярди у **велике лохівництво**, а на виході вся робота складе 100 тис. грн, різниця в кишені реальним власникам України [Yt, 06.04.2021]; БЕЗ ЦЕНЗУРИ

наживо: **Велике оплесківництво** | Як Зе збирається вкрати вибори без путчу | Голодтуса [Yt, 01.12.2021].

У публіцистично-політичному дискурсі поширена практика попарного комбінування описуваних синтаксичних структур, яким притаманні важливі текстотвірні властивості, очевидна емоційність: **«Велике будівництво»** чи **«Велике руйнівництво»**? [FB, 09.08.2021]; **«Велике будівництво чи руйнівництво?»**: мешканці Теплика вимагають ремонту об'їзної дороги [BO, 27.07.2021]; **Велике будівництво чи велике крадівництво** [AK, 31.03.2021]; **Скільки відсотків «Великого крадівництва» у «Великому будівництві»?** [НГ, 30.08.2021]; **Велике падівництво** замість **Великого будівництва** [Com, 03.05.2021]. Ці конструкції найчастіше функціують у ролі заголовка, що є, з одного боку, своєрідною текстовою інтродукцією, а з іншого – відносно самостійним дискурсом, позаяк він репрезентує в інтегрованому форматі інформацію, закладену в тексті.

З іменниками **будівництво**, **руйнівництво**, **крадівництво**, **падівництво**, **лохівництво**, **оплесківництво** органічно взаємодіють закріплена за юридичною сферою лексема **судівництво** («справедливий суд») та okazіоналізм **розстрільництво** («позбавлення життя за щось скоєне»). Для них ідентифікувальною є інша сема – ‘загальне значення опрідметненої дії з відтінком покарання за вчинене’: **«Велике БУДІВНИЦТВО»** – було лозунгом ЗЕлених. **«Великим КРАДІВНИЦТВОМ»** – стало в реальності. **«Велике ПАДІВНИЦТВО»** рейтингів у нас трохи забарилося. **«Великим СУДІВНИЦТВОМ»** щоб ОТО ВСЬО завершилося... [LJ, 21.10.2021]; **А по мені, так «Великим розстрільництвом»** має закінчити клоун і його банда [LJ, 21.10.2021].

Індивідуально-авторські утворення **падівництво** та **оплесківництво** мають й інші значення, пов'язані з президентською діяльністю Володимира Зеленського, – «різке зниження рейтингу Володимира Зеленського, утрата авторитету глави держави», «прилюдне піднесення Володимира Зеленського слугонародівцями, прихильниками, шанувальниками понад заслужений рівень»: **«Велике падівництво»** рейтингу Зеленського. [I далеко не останнє...] [Yt, 21.10.2021]; **Під час виступу глава держави продемонстрував успішне втілення ще однієї програми – Великого оплесківництва** [ZU, 01.12.2021]. Однопартійці чинного гаранта Конституції послідовно використовують радянську технологію зміцнення авторитету керівника держави – зривання аплодисментів, овацій під час його виступу на поважних зібраннях. Ось приклад: «Президент України Володимир Зеленський сьогодні виступив із традиційним щорічним посланням до парламенту щодо внутрішньої і зовнішньої ситуації в країні. ... Представники “Слуги народу” високо оцінили виступ президента. Майже кожна репліка Зеленського під час виступу зривала у сесійній залі овації монобільшості» [10]. У матеріалах з'їздів комуністичної партії, пленумів та інших форумів колишнього Радянського Союзу або Радянської України цю шанувальну процедуру фіксують вставлені конструкції **«Бурхливі оплески»**, **«Тривалі оплески»**, **«Бурхливі й тривалі оплески»**, **«Бурхливі й тривалі оплески, які переходять в овації»**.

Важливо наголосити, що в аналізований період, як і в попередні роки, процес творення нових лексем за утрадиційними та okazіональними моделями не втратив своєї актуальності, не низив ступеня продуктивності.

Висновки й перспективи. Лексико-семантичну систему української мови поповнили численні лексико-словотвірні інновації, з-поміж яких продуктивний тип становлять апелятивні утворення. Для цих інновацій характерна семантична й дериваційна поліфункційність, виразна конотативна специфікація. Високий ступінь продуктивності демонструють іменники **міністронад** та **деолігархізація** – промовисті вербалізатори таких гучних суспільних подій, як звільнення у травні й листопаді сімох міністрів уряду Шмигала та процес легітимізації Закону «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну або політичну вагу в суспільному житті (олігархів)». Ці новотвори розширили свій синтагматичний радіус, стали конститутивною базою для синтаксично вільних,

напіввільних і лексичних словосполучень, а також для перифрастичних зворотів. З-поміж активно використовуваних інноваційних лексем – субстантиви *обезмандатчення*, «крит» («кרותи»), *крадівництво*, *падівництво*, *лохівництво*, *оплесківництво*, *розстрільництво*, поява яких зумовлена дією екстралінгвальних чинників: дострокове припинення повноважень Голови Верховної Ради, провал операції «Вагнергейт», невтішні для народу результати втілення президентської державної програми «Велике будівництво».

Перспективи дослідження вбачаємо в системному фіксуванні та аналізі відапелятивних і відонімних лексико-семантичних інновацій із проєкцією на формально-граматичний, семантичний та стилістичний рівні публіцистично-політичного дискурсу.

Список використаної літератури

1. Жиренко Х. Коломойський, Веревський і «Слуга Народу» створили коаліцію заради закону про олігархів, – нардеп. *ГЛАВКОМ*. 2021. 9 вересня. URL : <https://glavcom.ua/country/politics/kolomoyskiy-verevskiy-i-sluga-narodu-stvorili-koaliciyu-zaradi-zakonu-pro-oligarhiv-nardep-784490.html> (дата звернення: 20.09.2021).
2. Зеленський: В олігархів тепер два шляхи – стати чесним бізнесом або розпочати «чорну» сторінку своєї історії. *INTERFAX-Україна*. 2021. 5 листоп. URL : <https://ua.interfax.com.ua/news/general/777891.html> (дата звернення: 08.12.2021).
3. ЗеОлігархізація. *Вікіпедія*. URL : [https://uk.wikipedia.org/wiki/ Зеолігархізація](https://uk.wikipedia.org/wiki/Зеолігархізація) (дата звернення: 29.12.2021).
4. Карпіловська Є. Проблеми комп'ютерного моделювання мовної динаміки. URL : <http://litmisto.org.ua/?p=8147> (дата звернення: 25.12.2021).
5. Колоїз Ж. Неузале словотворення. Кривий Ріг, 2015. 156 с.
6. Нелюба А., Редько Є. Лексико-словотвірні інновації. 2017–2021 : словник / заг. ред. А. Нелюби. Харків : Харків. історико-філологічне товариство, 2022. 124 с.
7. Омельченко Г. Зе! «кרותи» на Банковій? *Аргумент*. 2020. 26 листоп. URL : <https://argumentua.com/stati/ze-kroti-moskvi-na-bankov-i-2020> (дата звернення: 29.11.2021).
8. Пена Л. Лексико-словотвірні інновації в сучасній українській періодиці. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2016. Вип. 20 (1). С. 135–138. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2016_20%281%29_39 (дата звернення: 29.11.2021).
9. Перша антиолігархічна. *Українська правда*. 2021. 12 груд. URL : https://www.pravda.com.ua/cdn/cd1/persha_antioliharkhichna/ (дата звернення: 14.12.2021).
10. Послання Зеленського до парламенту: як реагують у фракціях. *ZN,UA*. 2021. 1груд. URL : <https://zn.ua/ukr/POLITICS/poslannja-zelenskoho-do-parlamentu-jak-reaहुjut-u-fraksijakh.html> (дата звернення: 02.12.2021).
11. Притула планує зареєструвати нову партію в 2022 році – вона не буде іменною. *Радіо Свобода*. 2022. 9 січ. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/news-prytula-nova-partiia-2022/31646233.html> (дата звернення: 09.01.2021).
12. Словотвір сучасної української літературної мови / І. І. Ковалик та ін.; відпов. ред. М. А. Жовтобрюх. Київ : Наук. думка, 1979. 408 с.
13. Степаненко М. Найновітніші динамічні процеси в українському політичному лексиконі: 2020 рік : монографія. Полтава : Астроя, 2021. 250 с.
14. Тараненко О. О. Актуалізовані моделі в системі словотворення сучасної української мови (кінець XIX–XXI ст.): монографія. Київ : Видав. дім Дмитра Бураго, 2015. 248 с.

Список використаних джерел та їх скорочень

- 5к – 5 канал: сайт телеканалу. URL : <http://www.5.ua>.
А – Апостроф. URL : <https://apostrophe.ua>.
АК – Антикор: національний антикорупційний портал. URL : <https://antikor.com.ua>.
Б – Букви : інтернет-видання. URL : <https://bykvu.com/ua>.
ВЗ – Високий замок. URL : <https://wz.lviv.ua>.
ВО – Вінниця ОК : інформаційний портал. URL : <http://vinnitsaok.com.ua>.
ГК – Главком. URL : <https://glavcom.ua>.
ДМ – Детектор медіа : інтернет-видання. URL : <http://detector.media>.
ДУПЛІ – Степаненко М. Динаміка українського політичного лексикону: 2018–2019 рр. : монографія. Полтава : Астроя, 2021. 250 с.
Е – Еспресо : сайт телеканалу. URL : <http://espresso.tv>.
ЕП – Економічна правда. URL : <https://www.epravda.com.ua>.
ЄП – Європейська правда : новинний ресурс. URL : <https://www.eurointegration.com.ua>.
ЄС – Європейська солідарність: офіційний сайт політичної партії. URL : <https://eurosolidarity.org>.
З – Заборона : інтернет-видання. URL : <https://zaborona.com>.

ІФ – Інтерфакс-Україна : сайт інформаційного агентства. URL : <https://ua.interfax.com.ua>.
 КІ – Корупція Інфо. URL : <https://korupciya.com>.
 НЛ – Новини.LIVE : інформаційний портал. URL : <https://novyny.live>.
 НГ – Наші гроші : сайт. URL : <https://nashigroshi.org>.
 Нелюба А., Редько Є. Лексико-словотвірні інновації. 2017–2021 : словник / за заг. ред. А. Нелюби.
 Харків : Харків. історико-філологічне товариство, 2022. 124 с.
 ПК – Перший канал соціальних новин : інтернет-видання. URL : <https://pershyj.com>.
 ПН – Преступности НЕТ : інформаційне агентство. URL : <https://news.pn/uk>.
 Под – Подобиці : інтернет-ресурс. URL : <https://podrobnosti.ua>.
 ППП – Степаненко М. Публіцистично-політичні перифрази в українській мові: 2017 рік : монографія.
 Полтава : Дивосвіт, 2018. 588 с.
 ПрУ – Патріоти України. URL : <http://patrioty.org.ua>.
 ПСУМ – Степаненко М. Політичне сьогодення української мови: актуальний перифрастикон :
 монографія. Харків : Іванченко І. С., 2017. 616 с.
 РС – Радіо Свобода. URL : <https://www.radiosvoboda.org>.
 СД – Слово і діло : аналітичний портал. URL : <https://www.slovoidilo.ua>.
 Т – Тиждень.ua. URL : <http://tyzhden.ua>.
 Твіт – Твіттер : соціальна мережа. URL : <https://twitter.com>.
 ТСН – ТСН : сайт інформагентства. URL : <https://tsn.ua>.
 УМ – Україна молода : щоденна інформаційно-політична газета. URL : <https://umoloda.kyiv.ua>.
 УНІАН – УНІАН : інформагентство. URL : <http://unian.ua>.
 УНН – Українські національні новини : інформагентство. URL : <https://www.unn.com.ua>.
 УП – Українська правда : сайт газети. URL : <http://www.pravda.com.ua>.
 УПБ – Українська правда. Блоги. URL : <https://blogs.pravda.com.ua>.
 Ф – Факти : медіакомпанія. URL : <https://fakty.com.ua/ua>.
 ФК – Фінансовий клуб : інформаційне агентство. URL : <https://finclub.net/ua>.
 ЦН – Цензор.НЕТ : інформагентство. URL : <http://ua.censor.net.ua>.
 Ч – Час : сайт газети. URL : <https://chas.cv.ua>.
 ASPI – ASPI news : інформаційне агентство. URL : <https://aspi.com.ua>.
 Buk – Buk News: Всі новини Буковини. URL : www.buknews.com.ua.
 Com – Comments : новинний портал. URL : <https://comments.ua>.
 DW – Deutsche Welle. URL : <http://www.dw.com>.
 FB – Facebook : соціальна мережа. URL : <https://www.facebook.com>.
 Fin – Finbalance : інтернет-портал. URL : <https://finbalance.com.ua>.
 G – Gazeta.ua. URL : <https://gazeta.ua>.
 LI – Lex inform : інтернет-ЗМІ. URL : <https://lexinform.com.ua>.
 LJ – LiveJournal : блог ibanderivez. URL : <https://ibanderivez.livejournal.com>.
 Yt – You Tube. URL : <https://www.youtube.com>.
 ZU – ZN.UA. URL : <https://dt.ua>.

References

1. Karpilovska, Ye. (2008). Problemy kompiuternoho modeliuвання movnoi dynamiky [The issues of computer modelling of lingual dynamics]. Available at: <http://litmisto.org.ua/?p=8147> (in Ukr.).
2. Koloiz, Zh. (2015). Neuzualne slovtvorennia [Non-usual derivation]. *Kryvyi Rih*, 156 (in Ukr.).
3. Kovalyk, I. I., Rodnina, L. O., Hryshchenko, A. P., Yurchuk, L. A., Hnatiuk, H. M., Rusanivskiy, V. M., Horodenska, K. H., & Klymenko, N. F. (1979). Slovtvir suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy [The derivation of the modern literary Ukrainian]. Kyiv: Nauk. dumka (in Ukr.).
4. Neliuba, A., & Redko, Ye. (2015). Leksyko-slovtvirni innovatsii (2014) [The lexical and derivational innovations (2014)]. Kharkiv: Kharkiv. istoryko-filolohichne tovarystvo, 124 (in Ukr.).
5. Omelchenko, H. (26 November, 2020). Ze! «kroty» na Bankovii? [Ze! «moles» on Bankova?]. In: *Arhument [The reason]*. Available at: <https://argumentua.com/stati/ze-kroty-moskvi-na-bankov-i-2020> (in Ukr.).
6. Pena, L. (2016). Leksyko-slovtvirni innovatsii v suchasni ukrainskii periodytsi [Lexical and derivational innovations in the modern Ukrainian periodicals]. In: *Scientific Herald of International Humanitarian University. Series "Philology"* 20(1), 135–138. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2016_20%281%29_39 (in Ukr.).
7. Persha antyoliharkhichna [The first anti-oligarchic] (12 December, 2021). In: *Ukrainska pravda [The Ukrainian truth]*. Available at: https://www.pravda.com.ua/cdn/cd1/persha_antyoliharkhichna/ (in Ukr.).
8. Poslannia Zelenskoho do parlamentu: yak reahuiut u fraktsiakh [Zelensky's message to the parliament: how the factions react] (1 December, 2021). In: *ZN,UA*. Available at: <https://zn.ua/ukr/POLITICS/poslannja-zelenskoho-do-parlamentu-jak-reahujut-u-fraktsijakh.html> (in Ukr.).
9. Prytula planuie zareiestruvaty novu partiui v 2022 rotsi – vona ne bude imennoiu [Prytula plans to register a new party in 2022 – it will not be a registered party] (9 January, 2022). In: *Radio Svoboda*. Available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-prytula-nova-partiia-2022/31646233.html> (in Ukr.).

10. Stepanenko, M. (2021). Nainovitnishi dynamichni protsesy v ukrainskomu politychnomu leksykoni: 2020 rik [The latest dynamic processes in the Ukrainian political lexicon: year 2020]. Poltava: Astraia, 250 (in Ukr.).
11. Taranenکو, O. O. (2015). Aktualizovani modeli v systemi slovotvorennia suchasnoi ukrainskoi movy (kinets XIX–XXI st.) [Updated models in the derivation system of the modern Ukrainian language (end of the 19th – 21st cc.)]. Kyiv: Vydav. Dim Dmytra Buraho, 248 (in Ukr.).
12. Zelenskyi: V oliharkhiv teper dva shliakhy – staty chesnym biznesom abo rozpochaty «chornu» storinku svoiei istorii [Zelenskyi: Oligarchs now have two ways – to become an honest business or start a “black” page of their history] (5 November, 2021). In: *INTERFAX-Ukraine*. Available at: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/777891.html> (in Ukr.).
13. ZeOliharkhizatsiia [ZeOligarchization] (2021). Vikipediia [Wikipedia]. Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/ZeOliharkhizatsiia> (in Ukr.).
14. Zhyrenko, Kh. (9 September, 2021). Kolomoiskyi, Verevskiy i «Sluha Narodu» stvoryly koalitsiiu zarady zakonu pro oliharkhiv, – nardep [Kolomoiskyi, Verevskiy and “Servant of the People” created a coalition for the sake of the law on oligarchs, People’s Deputy]. In: *HLAVKOM [Hlavkom]*. Available at: <https://glavcom.ua/country/politics/kolomoyskiy-verevskiy-i-sluga-narodu-stvorili-koaliciyu-zaradi-zakonu-pro-oligarhiv-nardep-784490.html> (in Ukr.).

SEMANTIC AND CONNOTATIVE POTENTIAL OF APPELLATIVE LEXICAL AND DERIVATIONAL INNOVATIONS IN THE COMPREHENSIVE PUBLICISTIC AND POLITICAL DISCOURSE

Mykola Stepanenko, Doctor of Philology, Professor of the Department of Journalism and Language Communication, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

(Kyiv, Ukraine)

e-mail: myk_ivan@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6727-1265>

Summary. Introduction. *The fixation and all-embracing analysis of general lingual and occasional formations, represented in any style, reveal to be an important task of up-to-day linguistics. Within the language system, the most dynamic lexical-semantic subsystem is represented primarily by lexical-derivational innovations, which are most consistently recorded by publicistic-political discourse. This problem requires thorough study; largely it proves the relevance of the proposed scientific research.*

Purpose. *The systematic semantic-connotative, derivational, and syntagmatic analysis of the functionally most active appellative lexical and derivational innovations and the derived units that appeared on their basis, used in the publicistic-political discourse of 2021, tend to be the purpose of the article.*

Method. *General scientific methods of analysis and synthesis were used, among the linguistic methods the descriptive as well as methods of distributive and component analysis have been logically applied.*

Results. *On the basis of a large volume of actual material, the composition of the most functionally active innovative lexemes [oligarchization / de-oligarhization, ministerial fall, under-minister, impeachment, “mole” (“moles”) (“an agent recruited by the enemy”), theft, foraging, looting, applause, shooting, “Wagnergate”]. The reasons for this lexeme resource appearance are motivated due to the action of extralingual factors that eloquently reflect resonant social events (evolution of the legislative framework, unmotivated personnel changes in the government and the Verkhovna Rada, pro-Russian ties of the certain politicians and high-ranking officials, declared presidential initiatives and their not always practical implementations, etc.). It was proved that during the analyzed period likewise in previous years the process of creating new lexemes according to traditional and occasional models did not lose its relevance and did not reduce the degree of productivity.*

Originality. *The ways of innovative lexemes create as well as their semantic and connotative structure, their ability to form semantic-syntactic connections with other components and to be the component of newly built syntactic, syntactically semi-free, lexical constructions, and periphrastic phrases with their inherent melioration or, which is more often, pejorativeness, were thoroughly examined.*

Conclusions. *The lexical-semantic system of the Ukrainian language was fruitfully supplemented by numerous lexical-derivational innovations, among which the appellative formations make a productive type. These innovations are characterized by semantic and derivational multifunctionality, expressive connotative (primarily pejorative) specification, derivational and syntactically constitutive perspective (they serve as a motivational basis for derivative formations, building material for syntactic constructions of various formal-grammatical structures, first and foremost the lexical and syntactically free collocations).*

Key words: *publicistic and political discourse, innovative vocabulary, appellative lexical and derivative innovation, semantic-connotative structure, functional activity of lexemes, functional equivalents.*

Надійшла до редакції 18.12.21

Прийнято до друку 11.02.22